

Starea Uniunii 2016: Femeile în Europa și în lume

Discurs inaugural susținut de profesoara Ruth Rubio Marín, Institutul Universitar European Palazzo Vecchio, Florența, 06 mai 2016.¹

I. Introducere

Gentili ospiti, colleghi, autorità e amici, eccellentissime Madri, comprese quelle che non sono qui e che sono lo stesso da ringraziare per tutti coloro che sono qui, compresi i padri che hanno fatto anche loro quello che di solito fanno le madri, e compresa la mia stessa madre che si trova qui tra di noi accanto ai miei figli Simón e Lucas. É per me un vero onore essere in questo Salone dei Cinquecento che accoglieva il Gran Consiglio della Repubblica Fiorentina, con i suoi 500 membri, tutti maschi!! ad essere una delle tante voci di donne e uomini che nella giornata di oggi parleranno sulle stato delle donne in Europa e nel resto del mondo.

Stimați invitați, colegi, onorate oficialități și prieteni, excelențele dumneavoastră mamele, inclusiv cele care nu sunt prezente, dar, totuși, mulțumită căroră suntem aici, inclusiv tații, care au făcut acele lucruri pe care le fac de obicei mamele, inclusiv mama mea, care este cu noi în această dimineață, alături de copiii mei, Simon și Lucas. Este o onoare deosebită să fiu aici, în "Salone dei Cinquecento", această sală ale Celor Cinci Sute, cândva sala de ședințe a Marelui Consiliu al Republicii Florentine, toți cei 500 dintre ei bărbați! Este o onoare să fiu printre multele voci masculine și feminine care vor vorbi astăzi despre condiția femeilor în Europa și în restul lumii.

Doamnelor și domnilor, Europa se zbate și este cu adevărat angajată în cea mai adâncă și mai profundă luptă de la fondarea Uniunii Europene acum șase decenii ca un proiect uman cu dimensiuni economice, politice și sociale. Europa se confruntă cu o criză economică prelungită cu implicații sociale grave. Europa se confruntă cu o amenințare crescută a terorismului, precum și cu creșterea populismului, a naționalismului xenofob și a fundamentalismului religios de diverse confesiuni. Riscul Grexit nu a încetat în întregime, ba chiar Brexit se conturează tot mai amenințător, simbolizând dezamăgirea tot mai mare a multora în legătură cu proiectul european. Mii de refugiați se îneacă în mările noastre, în timp ce mai multe mii - peste un milion - bat la ușile noastre, negându-li-se răspunsul uman și demn la care noi știm că în fapt au dreptul. Iar noi știm acest lucru, pentru că mulți dintre strămoșii noștri au bătut la asemenea uși atunci când și aceștia s-au confruntat cu ororile persecuției, ale războaielor și ale altor forțe care pun viața în pericol, sau deoarece nu cu foarte mult timp în urmă și pentru mult prea mulți, noi înșine am făcut

¹ Textul de față este o traducere a versiunii scrise a discursului inaugural al Stării Uniunii de la Institutul Universitar European, susținut la Palazzo Vecchio, Florența pe 06 mai 2016. Traducerea în limba română a fost efectuată de Iuliana Brodeală. Pentru citare și pentru textul integral cu referințe bibliografice, vă rugăm consultați varianta în limba engleză pe care o găsiți în Ruth Rubio-Marín, "Women in Europe and in the World: The State of the Union 2016", 14 I.CON (2016).

parte din forțele amenințătoare. Unii dintre voi vă întrebați poate: în acest context, de ce trebuie să mai avem o Stare a Uniunii dedicată femeilor?

Ei bine, dați-mi voie atunci să vă întreb: este vreodată momentul potrivit pentru a discuta Problema Feminină? Dacă ne întoarcem în istorie cu aproximativ un secol în urmă, când lupta pentru dreptul la vot al femeilor avea loc în diferite țări din Europa, vom găsi o mulțime de exemple despre cum femeile au fost rugate să dea înapoi, cu generozitatea și sacrificiul de sine care era atât de des așteptat de la ele. Mai mult, ele au fost rugate să dea înapoi de dragul altor așa-numite cauze "mai importante" sau "mai urgente", cauze în care lupta era dusă în numele libertății și egalității: lupta socialistă de clasă, mișcările naționaliste, eforturile de război sau luptele pentru limitarea puterii bisericii sau ale monarhiei ca vestigii ale Vechiului Regim. Dar ceea ce recunoaștem acum și a fost cândva negat este faptul că includerea femeilor în „democrațiile europene în devenire” era, de asemenea, o chestiune urgentă de egalitate și libertate. Tot astfel, voi pretinde astăzi, că referințele democratice ale Europei și angajamentul său față de justiția socială sunt în joc în acest moment crucial, și o parte importantă a ceea ce va determina succesul sau eșecul său este exact modul în care Europa răspunde la întrebarea femeii.

Dar care mai exact, v-ați putea întreba, este problema feminină în Europa de astăzi, acum că femeilor li se acordă aceleași drepturi și libertăți ca și bărbaților, acum că, în sfârșit, am șters din sistemele noastre juridice urmele rușinoase și explicite ale patriarhatului care, de ani de zile, acorda femeilor același statut cu cel al minorilor? Ei bine, trista realitate este că, în prezent, în ciuda statutului juridic de egalitate formală, femeile din Europa, care reprezintă mai mult de jumătate din populație, rămân un grup oprimat. Cum putem înțelege acest lucru? Filoșoafa Iris Young, înainte de moartea sa timpurie, a explicat în scrierile sale că opresiunea constă în orice sistem care reduce potențialul oamenilor de a fi pe deplin umani, fie pentru că sunt tratați într-un mod de-umanizat, fie pentru că li se refuză oportunitățile care le-ar putea permite să-și atingă pe deplin potențialul uman, atât spiritual cât și trupesc. Luați aminte că opresiunea nu are loc doar atunci când există un tiran crud cu intenții rele. Într-adevăr, o societate liberală bine-intenționată poate impune diverselor grupuri sociale constrângeri la nivel de sistem și poate limita libertatea lor, bazându-se nu numai pe reguli evidente, ci și pe norme de necontestat, obiceiuri și simboluri. Opresiunea are, potrivit lui Young, cinci fețe, și anume: violența, exploatarea, marginalizarea, lipsa de putere și imperialismul cultural.

Doamnelor și domnilor, trebuie (oarecum paradoxal) să ne felicităm pentru că avem în sfârșit dovezile empirice care demonstrează că femeile din Europa, unele cu siguranță mai mult decât altele, confruntă cele cinci fețe ale opresiunii ca parte a existenței noastre obișnuite. Aceste date au fost colectate în studii riguroase și instrumente care au fost dezvoltate în ultimii ani, inclusiv în primul sondaj privind violența împotriva femeilor la nivelul UE condus de către Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale în 2014 și bazat pe interviuri cu 42.000 de femei din cele 28 de state membre ale UE. De asemenea, avem raportul excelent privind egalitatea între bărbați și femei din același an, lansat de Comisia Europeană și rapoartele Indicelui de Egalitate de Gen ale Institutului European pentru Egalitate de Gen, care au măsurat cu rigurozitate egalitatea între femei și bărbați în UE și evoluția acesteia între anii 2005 și 2012 prin urmărirea decalajelor de gen în mai multe domenii relevante pentru politicile cadru ale UE, inclusiv munca, banii, cunoștințele, timpul, energia, sănătatea, violența și inegalitățile intersecționale.

Bazându-mă pe acestea, voi explica de ce și cum femeile din Europa continuă să fie oprite și voi expune posibilele scenarii pentru viitor. Voi discuta implicațiile acestor posibile scenarii pentru înțelegerea de sine a Europei ca un spațiu geopolitic dedicat promovării valorilor democratice și ideilor privind egalitatea de șanse: Acest angajament, susțin eu, ar trebui să fie parte din însăși rațiunea de a fi a Uniunii Europene.

Permiteți-mi să încep prin a face referire la ceea ce ne spun datele. În ce oglinzi putem găsi cele cinci fețe ale opresiunii femeilor europene?

II. Fețele opresiunii femeilor

Violența

În primul, și cel mai rău, rând - *Violența*.

O atenție publică importantă a fost acordată recent violenței comise asupra femeilor migrante, privirii occidentale care orientalizează "celelalte femei", inclusiv femeile care sunt victime ale traficului, de cele mai multe ori, în scopul exploatării sexuale, și fetelor care sunt supuse mutilării genitale feminine. Dar raportul FRA a ales pe bună dreptate să vorbească despre noi și nu despre ele. Și ceea ce știm despre noi este că în prezent, în UE, 1 din 3 femei a fost victima violenței fizice sau/și sexuale, cel puțin o dată de la vârsta de 15 ani, numărul acestora ajungând la 59,4 milioane de victime, un procentaj similar aplicându-se și fetelor sub această vârstă. Ceea ce știm, de asemenea, este faptul că 1 din 20 de femei, sau un grup de aproximativ 9 milioane de femei, au fost violate cel puțin o dată începând cu vârsta de 15 ani, o experiență care lasă supraviețuitoarele pradă fricii, furiei, rușinii, anxietății și pierderii încrederii în sine. Mai știm și că între 45 și 55!! la sută dintre femeile din Europa au fost hărțuite sexual și că 18 la sută dintre femei au experimentat o anumită formă de „stalking” (urmărire), „cyberstalking-ul” (urmărirea virtuală) devenind o nouă tendință în special în rândul tinerilor. Și totuși, mă îndoiesc că aceste cifre includ formele de violență care au un impact diferit asupra femeilor vulnerabile, inclusiv asupra femeilor migrante (al căror statut de migrant le plasează adesea într-o situație de dependență extremă fie față de soțul lor, fie față de angajatorul lor, sau față de ambii), solicitantelor de azil și refugiaților (care, în timp ce vorbim, sunt victime ale traficului și sunt abuzate sexual de către funcționari, contrabandiști și de către alți refugiați din zonele de tranzit și centrele de primire) sau asupra femeilor cu dizabilități (care, prin definiție, adesea trăiesc la periferia societății și a ordinii juridice).

Ceea ce este deosebit de dureros, doamnelor și domnilor, este faptul că, în cazul fiecărei femei din cinci, experiența de violență fizică și/sau sexuală este cauzată fie de actualul partener fie de fostul partener. În același timp, înfricoșător, foarte înfricoșător, este faptul că doar 14 la sută dintre aceste femei au raportat poliției cele mai grave incidente de violență comise de partenerul intim.

Acum, doamnelor și domnilor, spuneți-i cum doriți, dar pentru mine, acest lucru înseamnă că milioane de femei din Europa trăiesc într-o stare de teroare și opresiune adesea în cadrul propriei lor case, propriei lor școli, propriilor lor cartiere și locuri de muncă.

Exploatarea și marginalizarea

Acum, câteva cuvinte cu privire la *exploatare* și *marginalizare*, a doua și a treia față ale opresiunii.

În prezent, procentul femeilor pe piața muncii este de 63,5 la sută, iar pentru fiecare euro pe care bărbații îl câștigă, femeile, chiar și cu aceeași profesie și cu același nivel de pregătire, primesc doar 84 de cenți. Diferența de remunerare între femei și bărbați este perpetuată de practica generală a lipsei de transparență a salarizării de către aproape fiecare angajator. Și mai îngrijorător este faptul că diferența pensiilor dintre bărbați și femei este de 38 la sută, sau faptul

că o treime din femei nu primesc nicio pensie, ceea ce expune femeile de vârstă înaintată, împreună cu mamele singure, la cel mai mare risc de sărăcie și marginalizare.

Segregarea ocupațională concentrează femeile în sectoarele cele mai puțin profitabile.

Femeile angajate sunt de patru ori mai predispuse spre a lucra cu jumătate de normă decât bărbații angajați, în principal pentru a combina munca domestică neplătită cu munca de angajat plătit. În total, diferența de câștig, care rezultă din a fi plătit mai puțin pe oră, din a lucra mai puține ore plătite și din a fi sub-reprezentate la locurile de muncă bine plătite ajunge la 37 la sută. Și totuși, datele nu sunt suficient de concludente în fața realității probabile atunci când vine vorba despre diferențele adevărate între femei și bărbați în domeniul accesului la resurse economice, pentru că, interesant, datele segregate pe gen cu privire la resursele din alte active financiare, cum ar fi obligațiunile sau activele imobiliare pur și simplu lipsesc.

În același timp, doamnelor și domnilor, bărbații care lucrează dedică numai 9 ore pe săptămână pentru îngrijirea neremunerată și munca în gospodărie, în comparație cu 26 de ore pe săptămână pentru femeile care lucrează, prin urmare, care efectuează aproape de trei ori mai multă muncă. Între timp, doamnelor și domnilor, multe femei imigrante găsesc locuri de muncă prost plătite „la negru” ca bone, gospodine, sau însoțitoare de bătrâni. Acest lucru permite femeilor cu salarii mari să își crească numărul orelor pe piața muncii fără subvenții publice: o soluție orientată către piața muncii pentru a asigura capital, care poate fi rentabilă pe termen scurt, dar care pur și simplu nu este sustenabilă pe termen lung. Această soluție privează țările sărace de origine a imigrantelor de satisfacția creșterii și educării acestor oameni, dincolo de retribuirea individuală (și de multe ori temporară) voluntară, precum le și epuizează acestora resursele proprii de grijă.

Din punctul meu de vedere, acest lucru exemplifică ceea ce Young numește exploatare, adică, folosirea muncii oamenilor pentru a produce profit fără a le oferi compensații echitabile; și, de asemenea, ceea ce ea identifică drept marginalizare: faptul de a retrograda un grup de oameni către un statut social inferior sau la marginea exterioară a societății, acolo unde regăsim tot mai des mamele singure, *Eccellentissime madri*, atât în Europa cât și în alte părți.

Lipsa de putere

Lipsa de putere este a patra față a opresiunii.

Femeile încă reprezintă mai puțin de un sfert dintre membrii de conducere ai celor mai mari companii publice din statele membre, în ciuda faptului că reprezintă aproape jumătate din forța de muncă activă. Începând din noiembrie 2014, acestea încă alcătuiesc doar 28% din membrii aleși ai parlamentelor și guvernelor naționale.

S-au înregistrat unele progrese la nivelul instituțiilor UE, cu toate că suntem încă departe de paritate. Proporția femeilor din Parlamentul European este acum la un nivel record de 37 la sută, dar mai sunt încă 13 procente până la paritate. Noua Comisie este formată din 19 bărbați și numai 9 femei; doar 21 la sută dintre judecătorii Curții de Justiție sunt de sex feminin; și consiliul de conducere al Băncii Centrale Europene este încă format din 22 de bărbați și doar 2 femei.

Este inutil să mai adăugăm că numărul de femei care au spart plafonul de sticlă și populează domeniul masculin al puterii, al autorității, și al luării deciziilor, ar fi mult mai mic dacă ne-am uita și la femeile cu venituri mici sau la femeile migrante.

Imperialismul cultural

În cele din urmă, *imperialism cultural*.

La rădăcina nedreptății de gen se află androcentrismul, pe care teoreticiană Nancy Fraser îl definește ca un model instituționalizat de valori culturale care privilegiază trăsăturile asociate cu masculinitatea, în timp ce devalorizează totul ce este codificat ca feminin. Modelele de valoare androcentrică sunt codificate în mod expres în multe domenii ale legii, ale politicii guvernului, dar, de asemenea și în cultura populară, în folosirea limbajului și în interacțiunea de zi cu zi, inclusiv în economia de piață. Sau este întâmplător că, stereotipic, locurile de muncă pentru femei (pe lângă faptul că sunt plătite cel mai puțin) sunt mai susceptibile de a fi relaționale și preocupate de îngrijire, locuri de muncă, care sunt, de asemenea, cu muncă extrem de intensivă și cu un potențial limitat pentru creșterea productivității? Adevărul este că, doamnelor și domnilor, valoarea socială a muncii de îngrijire, absolut esențială pentru a susține societatea și economia de piață, *Eccellentissime madri*, este pur și simplu nerecunoscută în mod corespunzător. Există un dualism ierarhic de lungă durată între activitatea productivă și cea reproductivă; și, după cum laureatul premiului Nobel Joseph Stiglitz a recunoscut, există o lipsă totală de legătură relațională între recompensele private și câștigurile sociale. Normele sociale, și nu o noțiune clară a productivității marginale, determină salariile. Gândiți-vă la exemplul dat de autorii Perrons și Płomień: un director de bancă în dizoluție din Marea Britanie a fost angajat pentru a consilia cu privire la reorganizarea acesteia contra unui salariu lunar care depășește de trei ori și jumătate salariul anual al unui îngrijitor de copii cu douăzeci de ani de experiență.

Cu toate acestea, androcentrismul nu este singura formă a imperialismului cultural căruia femeile din Europa îi sunt supuse. Heteronormativitatea și forme ale imperialismului etnic și religios modelează, de asemenea, viața femeilor în Europa: întrebați o femeie lesbiană care caută deplină exprimare a emoțiilor ei și a familiei visurilor ei; întrebați o femeie de etnie romă care caută respect pentru autonomia ei sexuală și reproductivă; întrebați o femeie transsexuală care solicită recunoaștere legală; sau o femeie musulmană care dorește să poarte un văl atunci când merge la universitate, și ele vă vor spune.

III. Opțiuni pentru viitor: Europa la un moment critic

Așadar, ce a făcut Europa și ce face Uniunea Europeană în legătură cu acest lucru? Europa, doamnelor și domnilor, este într-un moment critic. Permiteți-mi să explic de ce:

Încă de la începuturile sale, UE a susținut în mod constant creșterea economică și coeziunea socială, iar această preocupare cu privire la inegalitățile socio-economice având scopul final de a îmbunătăți viața oamenilor a evoluat de la Tratatul de la Roma, prin Strategia de la Lisabona cu pilonii săi economici, sociali și de mediu, la actuala agendă Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Atingerea egalității de gen, începând cu egalitatea de remunerare în Tratatul de la Roma și urmată de numeroase directive și inovații politice, a ocupat rolul principal în acest progres și a fost considerată esențială pentru implementarea cu succes a agendei și creșterii economice. Obiectivul a fost de a oferi femeilor oportunități egale în domeniile ocupării forței de muncă și a serviciilor și, în același timp, să le protejeze de practicile discriminatorii ca mame prin păstrarea angajamentului tradițional european cu privire la protecția familiei și a maternității ce există încă de la făurirea statului bunăstării.

În special, începând de la mijlocul anilor 1990, în cadrul Strategiei Europene de Ocupare a locurilor de muncă, formulată într-un context în care s-a presupus că nu ar fi nicio limită generală privind oportunitățile de angajare, promovarea angajării femeii și a egalității de gen a dobândit o nouă legitimitate, care a împins toate statele membre ale UE către îmbunătățirea sistemelor parentale și către creșterea serviciilor de îngrijire a copiilor, pentru a contribui la rate mai mari de angajare a femeilor. Mai mult decât atât, dincolo de considerente economice, atât Uniunea Europeană cât și Consiliul Europei au început să susțină obiectivul mai ambițios al emancipării femeilor ca și criteriu fundamental al democrației, ca și ecou față de preocuparea exprimată la nivel mondial, la Conferința de la Beijing și Platforma de Acțiune. Obiectivul mai multor țări a devenit cel al democrației paritare, un concept inventat în Europa.

Dar, din păcate, analize ale documentelor recente de politică a UE în ceea ce privește obiectivele și instrumentele, precum și mediul de elaborare a politicilor, sugerează că atenția asupra problemelor de gen a devenit mult mai puțin proeminentă și mai puțin adecvată decât în deceniile precedente. Acest sentiment de scădere al imperiozității în politicile europene este în mod clar legat de izbucnirea crizei financiare și economice, precum și de măsurile de austeritate care au urmat. Din păcate, percepția crizei economice ca în primul rând o criză pentru bărbați a însemnat că aspectele legate de egalitatea de gen au absentat de la elaborarea politicilor în timpul crizei. Cele mai multe țări au cunoscut o diminuare a angajamentelor privind egalitatea între femei și bărbați, iar mecanismul politicii privind egalitatea de gen a fost fie oprit fie sever redus. Mesajul implicit pare a fi faptul că astfel de politici sunt în cel mai bun caz o distragere a atenției în contextul crizei actuale. Acest lucru nu înseamnă zero realizări în ultimii ani. Au existat într-adevăr, câteva etape importante în special în lupta împotriva violenței, cum ar fi adoptarea Convenției de la Istanbul pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, în 2011. Trebuie să sărbătorim, de asemenea, adoptarea, la nivelul Uniunii Europene, a directivei privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (2011) și a directivei privind victimele (2012). Dar, cu excepția acordului-cadru privind concediul pentru creșterea copilului pentru prelungirea perioadei de concediu pentru creșterea copilului de la 3 la 4 luni, toate celelalte inițiative legislative pentru a avansa în continuare în direcția capacitării femeilor și subminării rolurilor de gen nu au izbutit să treacă, iar aici pot fi menționate reformele propuse pentru concediul de maternitate și directiva privind timpul de lucru sau directiva cu privire la paritatea de gen în funcțiile de conducere.

Așadar, criză, criză, austeritate și iar criză! Dar, cum au dus-o femeile și decalajele de gen, în criză și austeritate? Și ce ne spun aceste fapte despre perspectivele de viitor pentru femeile din Europa? Concluzionând din munca lui Karamessini Rubery, am învățat practic trei lucruri.

1. În primul rând, indiferent de scăderea semnificativă în ocuparea locurilor de muncă de către femei cât și de către bărbați de la izbucnirea crizei, participarea pe piața muncii a femeilor a crescut de fapt pe parcursul acestor ani datorită așa-numitului efect de „muncitor adăugat”. Departe de a abandona piața muncii, femeile care și-au pierdut locurile de muncă au continuat să caute de lucru și mai mult au devenit unicele „aducătoare de pâine” ale familiei, iar unele au intrat pe piața forței de muncă pentru prima dată. O revenire la un model masculin al aducătorului de pâine, pare de neimaginat în economiile avansate. Aceasta ar necesita restabilirea structurilor familiale tradiționale, întemeiate pe legături puternice de familie, locuri de muncă sigure pentru bărbați și salarii suficiente pentru a întreține o familie, niciunul dintre aceste aspecte fiind credibil pentru viitor. De fapt, având în vedere îmbătrânirea populației, există un interes general în menținerea prelungită atât a bărbaților cât și a femeilor pe piața muncii.

2. În al doilea rând, inegalitățile de gen în ocuparea forței de muncă au scăzut oarecum. Acest lucru se datorează, totuși, în cea mai mare parte, pierderii mai mare de locuri de muncă și răspândirea joburilor part-time și formelor flexibile de angajare în rândul bărbaților, precum și înghețării salariilor, reducerilor de salarii și deteriorării generale a condițiilor de muncă. Cu alte cuvinte, a existat un proces de scădere de nivel, care a atenuat oarecum diferențele între femei și bărbați.
3. În cele din urmă, sub influența austerității și politicilor de consolidare fiscală, a existat o contracție a sectorului public, un angajator important pentru femei - în parte, deoarece le permite acestora să fie muncitoare și mame - precum și o retragere totală a statului din sectorul reproducerii sociale, care s-a manifestat prin limitarea sprijinului pentru părinții care lucrează, precum și pentru îngrijirea pe termen lung a persoanelor în vârstă și a persoanelor cu handicap. După cum sugerează economista feministă Nancy Folbre, această evoluție înseamnă că inegalitatea de gen în sine este acum mai puțin gravă decât tendințele care au fost etichetate precum "pauperizarea maternității" și "maternizarea sărăciei", care, trebuie să spunem, au un impact dispartat clar asupra femeilor.

Iată-ne, deci. Mișcându-se înainte, aceste tendințe par să indice două scenarii posibile. Aș pretinde că doar unul este compatibil cu înțelegerea de sine a Europei ca un actor dedicat egalității de gen, democrației și justiției sociale.

În primul scenariu, tendințele actuale de intensificare a neoliberalismului și ipotezele că economia și politicile economice sunt creatoare de bogăție și productive în timp ce politicile sociale sunt neproductive și constituie o creștere a costurilor și o oprire în dezvoltare vor persista. În opinia multora, în cadrul acestui scenariu, putem anticipa o mișcare către societăți mai concentrate în jurul clasei și etniei. Aceasta înseamnă că ne putem aștepta la o egalizare a condițiilor financiare și de muncă între femeile și bărbații migranți cu educație inferioară/cu competențe inferioare, precum și accentuarea decalajelor de gen în situația și perspectivele celor cu studii superioare/competențe superioare, deja o realitate în SUA de astăzi. Această situație va duce la creșterea inegalității între cele două grupuri și la înrăutățirea generală a perspectivelor și locurilor de muncă pentru bărbați și femei. În același timp, eșecul de a dezvolta sprijin de stat pentru îngrijire sau reduceri ale condițiilor existente de îngrijire pot conduce la efecte diferite, în funcție de clasă și de gen. Femeile cu studii inferioare ar putea ajunge să facă mai multă muncă neplătită sau pot ajunge să lucreze mai mult part-time; femeile cu studii superioare pot să se bazeze mai mult pe îngrijire domestică plătită sau pe o participare mai egală a partenerului lor la treburile casnice neremunerate. În acest scenariu, cele care au cel mai mult nevoie de îngrijire, femeile din clasele sociale inferioare, femeile migrante, femeile tinere și mamele singure ar fi cel mai probabil omise. Ratele de fertilitate ar rămâne scăzute, iar familia și ideologia conservatoare de gen ar continua să se răspândească, în parte, ca o reacție, în special, dar nu exclusiv, în unele dintre noile state membre, care, probabil, ar putea provoca alte rupturi în cadrul UE.

Într-un alt scenariu, criza economică globală contemporană ar fi percepută, așa cum mulți au susținut că ar trebui, ca o oportunitate de a ne abate de la modelul predominant neoliberal al capitalismului. Un apel ar putea fi lansat pentru un model incluziv de dezvoltare, care, spre deosebire de poziția tradițională a stângii, acum integrează o perspectivă de gen și ia în considerare valoarea activităților din afara pieței, inclusiv cele de îngrijire. Acest nou cadru de emancipare ar trebui să continue să combată stereotipurile de gen și rolurile de gen predeterminate și să integreze preocupările economice, de mediu și de reproducere socială. Reprezentarea egală a femeilor în toate pozițiile de luare a deciziilor, adică democrația paritară, ar fi o parte din imagine, dar dincolo de prezența egală a femeilor, această agendă ar necesita

implementarea unor politici și instrumente inovatoare pentru promovarea egalității de gen, cum ar fi integrarea dimensiunii de gen în politicile macroeconomice și bugetarea de gen. Politicile privind echilibrul dintre muncă și viață privată ar fi considerate, în sine, bune pentru toată lumea, și nu doar pentru femei. Acest lucru ar presupune îngrijire convenabilă și de calitate a copiilor, programe de after school și îngrijire pentru alte persoane aflate în întreținere (inclusiv persoanele în vârstă și persoanele cu dizabilități). Acest lucru ar necesita un concediu de îngrijire egal și netransferabil pentru femei și bărbați, acorduri de lucru flexibile, cum ar fi partajarea locurilor de muncă, lucrul de la domiciliu, flexitime și măsuri inovatoare pentru a promova schimbul egal de muncă și de îngrijire (inclusiv prin stimulente fiscale).

Pentru a concluziona, numai în acest al doilea scenariu putem aspira să eliminăm decalajele de gen care, astăzi, încă hrănesc cele cinci fețe ale opresiunii femeilor europene, și să depășim rigiditățile unei ideologii de gen care a afectat atât de multe femei și atât de mulți bărbați, în atât de multe feluri și pentru atât de mult timp. Numai în acest al doilea scenariu putem spera, de asemenea, să prevenim deteriorarea generală a condițiilor claselor de mijloc și de jos, și frica, nesiguranța, și sentimentul de deposedare, care rezultă din aceasta și care lovește tinerii (doamnelor și domnilor, o întreagă generație pierdută!?) deosebit de greu. Pentru că această teamă, nesiguranța și deposedarea, nu pot decât să alimenteze fundamentalisme religioase, de tipul celor care se definesc adesea tocmai în jurul problemelor de control al corpului și sexualității femeii. Aceasta poate genera doar rasism, xenofobie și populism și, cu ea, o existență infernală pentru migranții din mijlocul nostru, migranți necesari pentru plata pensiilor noastre, pentru a menține creșterea populației și pentru a avea grijă de copiii noștri și de persoanele în vârstă; și o existență infernală pentru solicitanții de azil care se îneacă în apele noastre. Nici această teamă, nesiguranța și deposedarea nu vor încuraja bărbații europeni, inclusiv tinerii, să renunțe în întregime la ceea ce Rousseau ar fi numit "iluzia stăpânului peste sclav", adică, dominanța masculină, deoarece bărbații ar putea percepe ierarhia bazată pe gen ca ultimul bastion de confort și confirmare de sine într-un context de demasculinizare. Acest lucru înseamnă suferință pentru femeile care vor continua să trăiască terorizate chiar în casele lor. Și dacă aceste forțe predomină, doamnelor și domnilor, *Eccellentissime madri*, Europa va pierde într-adevăr, nu numai angajamentul său față de egalitate și de justiție, dar și credibilitatea sa democratică.

Așa că acum, mai mult decât oricând, este momentul pentru a ridica problema feminină, precum și toate celelalte aspecte care sunt puternic legate de această problemă. Și acest Salone dei Cinquecento, este tocmai locul pentru a face acest lucru, pentru că acest salon a fost construit în anul 1494, după una dintre expulzările familiei Medici din Florența - Florența, leagănul Renașterii și Umanismului, o mișcare care a căutat înfrângerea multiplelor forme de dogmatism medieval. Aproape la fel ca și în prezent, dacă dorim cu adevărat să confruntăm și să abordăm problema femeii, aceasta poate necesita deplasarea dogmatismelor în jurul piețelor financiare globale nereglementate, statelor neoliberale austere și autonomiei ființelor umane. Aceasta poate necesita salvarea, la fel cum a făcut Renașterea, bărbatului ca individ și, într-adevăr, a femeii ca individ, de diferitele forme ale tiraniei și iterațiilor lor moderne.

Vă mulțumesc foarte mult pentru atenție.